

Procedura zobowiązania do leczenia odwykowego

Celem instytucji sądowego zobowiązania osób uzależnionych od alkoholu do leczenia odwykowego jest motywowanie do podjęcia terapii uzależnienia.

Podstawę prawną zobowiązania do leczenia stanowią artykuły od 24 do 36 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Powyższą procedurę wdraża się wobec osób uzależnionych od alkoholu, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich (...), systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny.

Zobowiązanie nie ma charakteru przymusu prawnego. Przymus stosowany jest na etapie doprowadzania osoby uzależnionej od alkoholu na badanie przez biegłego, na rozprawę w sądzie i do zakładu leczniczego na podjęcie kuracji, jeśli odmawia ona współpracy. Nie ma jednak możliwości prawnych ani organizacyjnych zatrzymania pacjenta w zakładzie lecznictwa odwykowej wbrew jego woli.

Do przyjęcia zgłoszenia i wszczęcia postępowania zobowiązana jest gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której dotyczy postępowanie.

Wszczęcie procedury dotyczącej zobowiązania do leczenia odwykowego następuje z chwilą złożenia przez wnioskodawcę wniosku o zobowiązanie do leczenia odwykowego osoby uzależnionej, na wniosek instytucji zewnętrznej, bądź komisja rozpoczyna procedurę z własnej inicjatywy.

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjmuje wnioski o wszczęcie procedury zobowiązania do poddania się leczeniu odwykowemu od każdego, zwłaszcza od:

- ✓ członków rodziny;
- ✓ sąsiadów;
- ✓ instytucji takich jak: Policji, Zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej, Sądu, Prokuratury, Ośrodka Pomocy Społecznej

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie jest w żadnej mierze zobowiązana do rozpatrywania pism anonimowych.

Po otrzymaniu wniosku o zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu następuje jego rozpatrzenie pod względem zasadności prowadzonej procedury. Może przeprowadzić rozmowę z wnioskodawcą i zebrać materiał dowodowy, który ma uzasadnić, czy zachodzą przesłanki wskazane w ustawie, jako wymagane do skierowania sprawy do sądu, np. rozkład życia rodzinnego. Ponadto w przypadku stwierdzenia we wniosku zjawiska przemocy w rodzinie, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wypełnia formularz „Niebieska Karta” i przekazuje go do rozpatrzenia do Zespołu Interdyscyplinarnego działającego przy Ośrodku Pomocy Społecznej. Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaprasza osobę zgłoszoną na spotkanie z Zespołem (jeśli się zgłosi), na którym członkowie Zespołu starają się zmotywować osobę do podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego, wskazują ośrodki, w których osoba mająca problem z alkoholem może uzyskać pomoc w formie konsultacji, terapii stacjonarnej lub ambulatoryjnej. Jeżeli osoba zgłoszona nie stawi się na pierwsze spotkanie, zapraszana jest na kolejny termin posiedzenia Zespołu. W przypadku stawienia się osoby zgłoszonej i wykazania przez nią woli do podjęcia leczenia Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych monitoruje, czy osoba uczestniczy w zajęciach, czy powstrzymuje się od spożywania alkoholu, czy np. nie zakłóca porządku publicznego. Robi to poprzez zapraszanie osoby zgłoszonej z zaświadczeniem z ośrodka terapeutycznego oraz zapraszanie kogoś z członków rodziny, który opíše bieżącą sytuację.

Procedura zobowiązania do leczenia odwykowego

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz. U. z 2016 roku, pozycja 487 z późn. zm.)

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w toku procedury nawiązuje współpracę z instytucjami takimi jak: Ośrodek Pomocy Społecznej, Komenda Policji, szpitale, Zespoły Kuratorskie Służby Sądowej oraz Wydział Rodzinny i Nieletnich przy Sądach Rejonowych, Prokuratura oraz placówkami udzielającymi pomocy w zakresie uzależnień.

Jeżeli fakt nadużywania alkoholu zostaje potwierdzony przez ww. instytucje albo przez członków rodziny, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych kieruje osobę zgłoszoną do lekarza biegłego sądowego na badania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju i zakładu leczniczego.

Art. 24. Skierowanie na badanie w związku z uzależnieniem od alkoholu

Osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylają się od „**obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny**”; albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego.

Art. 25. Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych jako podmiot kierujący na badanie

Na badanie, o którym mowa w art. 24 *skierowanie na badanie w związku z uzależnieniem od alkoholu*, kieruje gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych właściwa według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, na jej wniosek lub z własnej inicjatywy.

Gdy osoba kierowana na badania nie zgłasza się na dwa terminy wyznaczonych badań Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych kieruje wniosek do Sądu Rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu (do wniosku należy dołączyć zebraną dokumentację). W takim przypadku, Sąd wydaje postanowienie o doprowadzeniu na badania do lekarzy biegłych przez Policję.

Do sądu kierowane są również wnioski w przypadkach, gdy osoba zgłosi się na badania, lekarze stwierdzą zespół uzależnienia od alkoholu, ale osoba nie podejmie leczenia odwykowego i nie zaprzestaje spożywania alkoholu, czyli w każdym przypadku, gdy leczenie nie przebiega prawidłowo.

W postępowaniu sądowym, sąd bada przede wszystkim, czy osoba, która ma być poddana przymusowemu leczeniu odwykowemu, faktycznie nadużywa alkoholu oraz czy to nadużycie jest powodem negatywnych zjawisk opisanych w przepisie art. 24 ustawy. Nadużywanie alkoholu musi bowiem pozostawać w związku przyczynowym z zachowaniem określonym w przepisie art. 24 ustawy, aby sąd mógł orzec o obowiązku poddania się osoby uzależnionej od alkoholu leczeniu odwykowemu. Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego, sąd zdecyduje o rodzaju zakładu leczniczego odwykowego (stacjonarnego lub niestacjonarnego) gdzie ma odbywać się przymusowe leczenie osoby nadużywającej alkoholu.

Jeżeli do wniosku o zobowiązanie poddaniu się leczeniu nie dołączono opinii biegłego w przedmiocie uzależnienia osoby nadużywającej alkoholu, sąd zarządzi o poddaniu tej osoby odpowiednim badaniom. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii biegłego uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie badanej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż 2 tygodnie. W wyjątkowych wypadkach na wniosek zakładu, sąd może termin ten przedłużyć do 6 tygodni.

Orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku.

Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora. Osoba, wobec której ustanowiony został nadzór, ma obowiązek stawiania się na wezwanie sądu lub kuratora i wykonywanie ich poleceń, dotyczących takiego postępowania w okresie nadzoru, które może się przyczynić do skrócenia czasu trwania obowiązku poddania się leczeniu.

W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa się na rozprawę lub uchylania się od zarządzanego poddania się badaniu przez biegłego albo obserwacji w zakładzie leczniczym sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez organ Policji.

Sąd, który nałożył na osobę uzależnioną od alkoholu obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, jeśli uzna, że na skutek takiego uzależnienia zachodzi potrzeba całkowitego ubezwłasnowolnienia tej osoby – zawiadamia o tym właściwego prokuratora. W razie orzeczenia ubezwłasnowolnienia, sąd opiekuńczy, określając sposób wykonywania opieki, orzeka o umieszczeniu tej osoby w domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, chyba, że zachodzi możliwość objęcia tej osoby inną stałą opieką.

Obowiązek poddania się leczeniu trwa tak długo, jak tego wymaga cel leczenia, nie dłużej jednak niż **2 lata** od chwili uprawomocnienia się postępowania. W tym czasie sąd może na wniosek kuratora, po zasięgnięciu opinii zakładu leczącego, bądź na wniosek zakładu leczącego zmienić postanowienia w zakresie rodzaju zakładu leczenia odwykowego.

W czasie trwania obowiązku poddania się leczeniu stacjonarny zakład leczący może ze względów leczniczych skierować osobę zobowiązaną do innego zakładu w celu kontynuowania leczenia odwykowego, powiadamiając o tym sąd.

O ustaniu obowiązku poddania się leczeniu przed upływem okresu wskazanego powyżej, decyduje sąd na wniosek osoby zobowiązanej, zakładu leczącego, kuratora, prokuratora lub z urzędu, po zaciągnięciu opinii zakładu, w którym osoba leczona przebywa.

W przypadku ustania obowiązku poddania się leczeniu ponowne zastosowanie tego obowiązku wobec tej samej osoby nie może nastąpić przed upływem **3 miesięcy** od jego ustania.

Art. 26. Obowiązek poddania się leczeniu

1. Osoby, o których mowa w art. 24, *skierowanie na badanie w związku z uzależnieniem od alkoholu*, jeżeli uzależnione są od alkoholu, zobowiązać można do poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego.
2. O zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego orzeka sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy, w postępowaniu nieprocesowym.
3. Sąd wszczyna postępowanie na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora. Do wniosku dołącza się zebraną dokumentację wraz z opinią biegłego, jeżeli badanie przez biegłego zostało przeprowadzone.

Art. 27. Zarządzenie sądu w sprawie poddania osoby badaniom

1. W razie gdy w stosunku do osoby, której postępowanie dotyczy, brak jest opinii biegłego w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, sąd zarządza poddanie tej osoby odpowiednim badaniom.
2. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii biegłego uzna to za niezbędne, **zarządzić oddanie badanej osoby pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż 2 tygodnie**. W wyjątkowych wypadkach, na wniosek zakładu, **sąd może termin ten przedłużyć do 6 tygodni**.
3. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłuchuje osobę, której postępowanie dotyczy.
4. Na postanowienie zarządzające oddanie pod obserwację do zakładu przysługuje zażalenie

Art. 28. Obowiązek poddania się badaniom

W razie zarządzenia przez sąd badania przez biegłego lub oddania pod obserwację w zakładzie leczniczym osoba, której postępowanie dotyczy, obowiązana jest poddać się badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz zabiegom niezbędnym do wykonania podstawowych badań laboratoryjnych pod warunkiem, że dokonywane są przez uprawnionych do tego pracowników służby zdrowia z zachowaniem wskazań wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu tej osoby.

Art. 29. Orzeczenie obowiązku poddania się leczeniu

Orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu zapada po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku.

Art. 30. Przestanki przymusowego doprowadzenia przez organ Policji

1. W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę lub uchylania się od zarządzonego poddania się badaniu przez biegłego albo obserwacji w zakładzie leczniczym sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie przez organ Policji.
2. Jeżeli zarządzenie przymusowego doprowadzenia dotyczy żołnierza, wykonuje je Żandarmeria Wojskowa lub wojskowy organ porządkowy.

Art. 31. Możliwość ustanowienia obowiązku nadzoru kuratora

1. Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora.
2. Osoba, wobec której ustanowiony został nadzór, ma obowiązek stawiania się na wezwanie sądu lub kuratora i wykonywania ich poleceń, dotyczących takiego postępowania w okresie nadzoru, które może się przyczynić do skrócenia czasu trwania obowiązku poddania się leczeniu.

Art. 32. Wezwanie do dobrowolnego stawienia się w zakładzie lecznictwa odwykowego

1. Sąd wzywa osobę, w stosunku do której orzeczony został prawomocnie obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, do stawienia się dobrowolnie w oznaczonym dniu we wskazanym zakładzie lecznictwa odwykowego w celu poddania się leczeniu, z zagrożeniem zastosowania przymusu w wypadku uchylania się od wykonania tego obowiązku.
2. Osoba, w stosunku do której orzeczony został obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, związanemu z pobytem w stacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego, nie może opuszczać terenu tego zakładu bez zezwolenia kierownika zakładu.
3. Sąd zarządza przymusowe doprowadzenie do zakładu leczniczego osoby uchylającej się od wykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1 i 2, przez organ Policji.

Art. 34. Czas trwania przymusowego leczenia

1. Obowiązek poddania się leczeniu trwa tak długo, jak tego wymaga cel leczenia, **nie dłużej jednak niż 2 lata** od chwili uprawomocnienia się postanowienia.

2. W czasie trwania obowiązku poddania się leczeniu sąd może na wniosek kuratora, po zasięgnięciu opinii zakładu leczącego, bądź na wniosek zakładu leczącego zmieniać postanowienia w zakresie rodzaju zakładu leczenia odwykowego.
3. W czasie trwania obowiązku poddania się leczeniu stacjonarny zakład leczący może ze względów leczniczych skierować osobę zobowiązaną do innego zakładu w celu kontynuowania leczenia odwykowego, powiadamiając o tym sąd.
4. O ustaniu obowiązku poddania się leczeniu przed upływem okresu wskazanego w ust. 1 decyduje sąd na wniosek osoby zobowiązanej, zakładu leczącego, kuratora, prokuratora lub z urzędu, po zasięgnięciu opinii zakładu, w którym osoba leczona przebywa.
5. W wypadku ustania obowiązku poddania się leczeniu ponowne zastosowanie tego obowiązku wobec tej samej osoby nie może nastąpić przed upływem 3 miesięcy od jego ustania.

Art. 35. Zawiadomienie prokuratora o potrzebie całkowitego ubezwłasnowolnienia uzależnionego

1. Sąd, który nałożył na osobę uzależnioną od alkoholu obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, jeśli uzna, że na skutek takiego uzależnienia zachodzi potrzeba całkowitego ubezwłasnowolnienia tej osoby - zawiadamia o tym właściwego prokuratora.
2. W razie orzeczenia ubezwłasnowolnienia sąd opiekuńczy, określając sposób wykonywania opieki, orzeka o umieszczeniu tej osoby w domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, chyba że zachodzi możliwość objęcia tej osoby inną stałą opieką.
3. Do obowiązków opiekuna osoby ubezwłasnowolnionej stosuje się odpowiednio również przepisy dotyczące obowiązków kuratora, o którym mowa w art. 31 *możliwość ustanowienia obowiązku nadzoru kuratora,*